

Bibliografie

1. Izvoare și instrumente de lucru

- A *Greek-English Lexicon* compiled by Henry George Liddell and Robert Scott, With a revised supplement, 1996, Clarendon Press, Oxford.
- Bianu, Ion, Hodoș, Nerva, *Bibliografia românească veche, 1508-1830*, tomul I, Edițiunea Academiei Române, București, 1903.
- Bibliorum Sacrorum iuxta Vulgatam Clementinam nova editio*, curavit Aloisius Gramatica, Typis polyglottis Vaticanis, 1929.
- Библия, сиреч Ветхого и Нового Завета по языку словенскѣ*, Ostrog, 1581.
- Codicele Bratul*, Ediție de text de Alexandru Gafton, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 2003.
- Dicționarul limbii române*. Tom I-II, Editura Academiei, București, 1913-1949.
- Dicționarul limbii române*, serie nouă, Editura Academiei, București, 1965-2010.
- Documente privitoare la istoria orașului Iași*, Volumul II. *Acte interne (1661-1690)*, editate de Ioan Caproșu, Editura „Dosoftei”, Iași, 2000.
- Dosoftei, *Dumnezeiasca liturghie, 1679*, Ediție critică de N. A. Ursu, Editura Mitropoliei Moldovei și a Sucevei, Iași, 1980.
- Dosoftei, *Molitvenic*, Iași, 1681.
- Dosoftei, *Opere. I. Versuri*, Ediție critică de N. A. Ursu, Studiu introductiv de Al. Andriescu, Editura Minerva, București, 1978.
- Dosoftei, *Psaltirea de-nțales*, Text stabilit și studiu lingvistic de Mihaela Cobzaru, Casa Editorială „Demiurg”, Iași, 2007.
- Dosoftei, *Psaltirea în versuri (1660-1667)*, publicată de pe manuscrisul original și de pe edițiunea de la 1673 de prof. I. Bianu, Edițiunea Academiei Române, București, 1887.
- Dosoftei, *Psaltirea în versuri, 1673*, Ediție critică de N. A. Ursu, Cu un cuvânt înainte de Înalț Prea Sfințitul Iustin Moiescu, Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Iași, 1974.
- Dosoftei, *Viața și petrecerea svinților, Iași, 1682-1686*. Text îngrijit, notă asupra ediției și glosar de Rodica Frențiu, Editura Echinoc, Cluj, 2002.
- Ferro, Teresa, *Misionarii catolici în Moldova*, Traducere de Cristian Alexandru Damian și Ștefan Damian, Editura IDC Press, Cluj-Napoca, 2006.
- Gheție, Ion (coord.), *Texte românești din secolul al XVI-lea, I. Catehismul lui Coresi, II. Pravila lui Coresi, III. Fragmentul Todorescu, IV. Glosele Bogdan, V. Prefețe și epiloguri*, Ediții critice de Emanuela Buză,

- Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu, Ion Gheție, Alexandra Roman Moraru, Florentina Zgraon, Editura Academiei Române, 1982.
- Manea, Laura, *Dosofoței, Viața și petreacerea svinților. Studiu lingvistic*, Partea I, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2006.
- Miklosich, Franz, *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum*, Vindobonae, Guilelmus Braumueller, 1862-1865.
- Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688*. Pars I-Genesis, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1988; Pars II-Exodus, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 1991; Pars III - Leviticus, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 1993; Pars IV - Numeri, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 1994; Pars V - Deuteronomium, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 1997; Pars VII. Regum I, Regum II, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 2008.
- Monumenta musicae Byzantinae. Lectionaria*. Edenda curaverunt Carsten Høeg, Gunther Zuntz. Volumen 1. *Prophetologium*. Fasciculus primus - Lectiones Nativitatae et Epiphaniae, Hauniae, 1939; Fasciculus secundus - Lectiones Hebdomadatum 1 et 2 Quadragesimae, Hauniae, 1940; Fasciculus tertius - Lectiones Hebdomadatum 3 et 4 Quadragesimae, Hauniae, 1952; Fasciculus quattuor - Lectiones Hebdomadae 5 et Hebdomadae in Palmis et Maioris, Hauniae, 1960; Fasciculus quintus - Lectiones Sabbati Sancti, Hauniae, 1962; Fasciculus sextus - Lectiones ab Ascensione usque ad Domenica Omnium Sanctorum, Hauniae, 1970; Pars altera - Lectiones anni immobilis, edidit Gudrun Engbert. Fasciculus primus - Textul continer, Hauniae, 1980; Fasciculus alter - Apparatum criticum continens, Hauniae, 1981.
- Ms. 4389 = Biblioteca Academiei Române, manuscrisul românesc 4389; conține traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată după slavonă și latină de un anonim muntean (probabil Daniil Panoneanul), în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.
- Ms. 45 = Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române, fondul Blaj, manuscrisul românesc nr. 45; conține traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată de Nicolae Milescu și revizuită de un anonim moldovean în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.
- Penticostar, adică sfintele slujbe de la Duminica Paștilor până la Duminica tuturor sfinților*, Editura Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1999.
- Rivarova, Zdenka, Hauptova, Zoe, *Grigorovicev Parimejnik*, 1. Tekst s criticiki aparat, Skopje, 1998.
- Rosetti, Alexandru, *Scrisori românești din arhivele Bistriței (1592-1638)*, Casa Școalelor, București, 1944.

- Suidae Lexicon*, Edidit Ada Adler, Pars I-V, Lipsiae in aedibus B. G. Teubneri, MCMXXVIII, vol. I, p. 411.
- Ștrempel, G., *Catalogul manuscriselor românești din Biblioteca Academiei*, vol. 1-5, București, 1978-1992.
- Teodorescu, Mirela, *Studiu lingvistic*, în Varlaam, *Opere. Răspunsul împotriva catehismului calvinesc*, Ediție critică, studiu filologic și studiu lingvistic de Mirela Teodorescu, Editura Minerva, București, 1984.
- Triodul* care cuprinde slujbele bisericești de la Duminica vameșului și a fariseului până la Sfânta Înviere, Tipărit în zilele păstoriei Prea Fericitului Părinte Teotist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000.
- Τῆς θείας Γραφῆς Δηλαδῆ καὶ Νέας Διαθήκης ἀπάντα - Divinae Scripturae nempe Veteris ac Novi Testamenti omnia Graece, a viro doctissimo recognitia et emendata, variisque lectionibus aucta et illustra, Frankofurti ad Moenum, apud Andreae Wecheli haeredes, 1597.*
- Vaarlam, *Cazania (1643)*, Ediție îngrijită de J. Byck, Editura Academiei Române, București, 1966 (reproduce ediția tipărită în 1943)

2. Literatură secundară

- Alberti, Alberto, *Il Codice Uspenskij. Analisi della struttura e riflessioni critiche*, în *Studi Slavistici* II (2005), p. 7-33.
- Alexeev, Anatoly A., *The Old Testament Lections in Orthodox Worship*, în *Das Alte Testament als christliche Bibel in orthodoxer und westlicher Sicht*, Herausgegeben von Ivan Z. Dimitrov, James D. G. Dunn, Ulrich Luz und Karl-Wilhelm Niebuhr, Mohr Siebeck, Tübingen, 2004.
- Andriescu, Alexandru, *Locul Bibliei de la București în istoria culturii, literaturii și limbii române literare*, în *Monumenta linguae Dacoromanorum I*, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 1988, p. 7-45.
- Andriescu, Alexandru, *Studiu introductiv*, în Dosoftei, *Opere*, I. *Versuri*, Ediție critică de N. A. Ursu, Editura Minerva, București, 1978.
- Andronic-Ungureanu, M., *Aspecte ale traducerii la Dosoftei*, în „Text și discurs religios”, nr. 3, 2011, p. 159-168.
- Arvinte, Vasile, *Studiu lingvistic asupra primei cărți (Facerea) din Biblia de la București (1688), în comparație cu ms. 45 și cu ms. 1389*, în *Monumenta linguae Dacoromanorum*, Pars I-Genesis, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1988, p. 47-123.
- Avram, Andrei, *Contribuții la interpretarea grafiei chirilice a primelor texte românești*, în SCL, XV, 1964, nr. 1-5.

- Avram, Andrei, *Grafiă chirilică și problema opoziției /ă/ : /i/ în dacoromâna din secolul al XVII-lea și al XVIII-lea*, în SCL, nr. 1, anul XXIV, 1973, p. 7-25.
- Avram, Mioara, Dimitrescu, Florica, *Principii de transcriere a textelor românești din secolele XVI-XVIII*, în LR, XI, 1962, nr. 6, p. 653-661.
- Bărbulescu, Ilie, *Fonetica alfabetului chirilic în textele române din veacul XVI și XVII în legătură cu monumeltele paleo-, sîrbo-, bulgaro-, ruso- și româno-slave. Cu o introducere despre „Felurile de scriere” și „Alfabetul cirilic și ortografia slavă” la români*, București, Tipografia „Universitara”, 1904.
- Bogdan, Damian P., *Paleografia româno-slavă*, București, 1978.
- Braniște, Ene, *Liturgica specială pentru facultățile de teologie*, ediția a treia, Editura Nemira, 2002.
- Cândea, Virgil, *Rațiunea dominantă. Contribuții la istoria umanismului românesc*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1979.
- Chivu, Gh., *Alternanța ѣ/ѣ în textele vechi românești*, în „Limba română”, an XXV, 1976, nr. 2, p. 181-185.
- Chivu, Gheorghe, *Studii lingvistice*, în *Codex Sturdzanus*, Editura Academiei Române, 1993.
- Densusianu, Ovid, *Histoire de la langue roumaine, Tome II. Le seizième siècle*, Ediție critică și note de V. Rusu, Prefață de B. Cazacu, Editura „Grai și suflet-cultura națională”, București, 1997, p. 375-1038.
- Fischer, I., *Principii de transcriere a textelor românești*, LR, XI, 1962, nr. 5, p. 577-582.
- Frențiu, Rodica, *Marginalii la un text hagiografic: Dosoftei, Viața și petrecerea svinților, Iași, 1682-1686*, Editura „Mesagerul”, Bistrița, 2000.
- Fuștei, Nicolae, *Cărțile mitropolitului Dosoftei păstrate în diferite colecții din Europa*, în „Tyragetia”, vol. II (XVII), nr. 2, 2008, p. 117-135.
- Gafton, Alexandru, *Considerații asupra rolului gloselor în vechile texte românești*, în „Philologos”, Anul I, nr. 1-2, (1), iunie 2005, p. 79-112.
- Gafton, Alexandru, 2001, *Evoluția limbii române prin traduceri biblice din secolul al XVI-lea*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași.
- Gafton, Alexandru, *Hipercorectitudinea*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2000.
- Gafton, Alexandru, *Traducerea ca literă și glosa ca spirit*, Comunicare susținută în deschiderea Conferinței Internaționale „Limbă și literatură - repere identitare în context european”, Pitești, 4-6 iunie 2010.
- Gaster, M., *Chrestomatie română. Texte tipărite și manuscrise [sec. XVI-XIX], dialectale și populare*, vol. I-II, Leipzig-București, 1891.
- Gheție, Ion, *Baza dialectală a românei literare*, Editura Academiei, București, 1975.

- Gheție, Ion, *Contribuții la istoria trecerii lui ea la e (leage > lege). Prezența lui ea în Muntenia la începutul secolului al XVIII-lea*, în „Limba română”, an XVII, 1968, nr. 6, p. 501-508.
- Gheție, Ion, *Introducere în studiul limbii române literare*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
- Gheție, Ion, Mareș, Alexandru, *Graururile dacoromâne din secolul al XVI-lea*, Editura Academiei RSR, București, 1974.
- Gheție, Ion, Mareș, Al., *Introducere în filologia românească*, Editura Enciclopedică Română, București, 1974.
- Gheție, Ion, Teodorescu, Mirela, *Interpretare și transliterație în reproducerea vechilor texte românești*, în SCL, an XXX, 1979, nr. 4, p. 157-170.
- Høeg, Carsten, Zuntz, Günther, *Remarks on the Prophetologion*, în „Quantulacumque: studies presented to Kirsopp Lake”, ed. R. P. Casey (al.), London, 1937, p. 189-226.
- Ivănescu, Gheorghe, *Istoria limbii române*, ediția a II-a, Editura Junimea, Iași, 2000.
- Ivănescu, Gheorghe, *Probleme capitale ale vechii române literare*, extras din „Buletinul Institutului de Filologie Română”, Iași, vol. XI-XII (1944-1945), 1947.
- Kramer, Johannes, *Zu den Editionsprinzip älterer rumänischer Texte*, în „Balkan-Archiv” N.F. 21, 1996, p. 171-173.
- Kramer, Johannes, *Probleme der Edition älterer rumänischer Texte*, în „Balkan-Archiv” N.F. 22/23, 1997/1998, p. 201-212.
- Mazilu, Dan Horia, *Introducere în opera lui Dosoftei*, Editura Minerva, București, 1997.
- Miller, J., *The Prophetologion - The Old Testament of Byzantine Christianity?*, în *The Old Testament in Byzantium*, Edited by Paul Magdalino and Robert Nelson, Dumbarton Oaks Research Library and Collection, 2010, p. 55-77.
- Moraru, Mihai, *Manierisme formale. Acrostihul sibilin la Dosoftei*, în *De nuptiis Mercuri et Philologiae*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1997, p. 127-133.
- Munteanu, Eugen, *Lexicologie biblică românească*, Editura Humanitas, București, 2008.
- Munteanu, Eugen, *Studii de lexicologie biblică*, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 1995, p. 104-114.
- Nida, Eugene, *Towards a science of translating. With a special reference to principles and procedures involved in Bible translating*, Leiden, 1964.
- Olteanu, Pandeale (coord.), *Slava veche și slavona românească*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975.

- Onu, Liviu, *Spătarul Milescu sau Dosoftei? O problemă controversată de paternitate literară (I-II)*, în „Limba română”, anul XXXV, 1986, nr. 3, p. 185-197 (I), nr. 5, p. 439-448 (II).
- Panaite, Oana, *Particularități ale grafiei și foneticii scrierilor lui Varlaam*, în AUI secțiunea III e, *Lingvistică*, tomul LI, 2005, p. 339-358.
- Pantaleoni, Daniele, *Observații asupra textelor românești vechi cu alfabet latin (1570-1703)*, în „Philologica Jassyensia”, An III, nr. 7, 2007, p. 39-56.
- Păcurariu, Mircea, *Mitropolitul Dosoftei al Moldovei*, în *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. al II-lea, Editura Trinitas, Iași, 2006, p. 80-95.
- Pușchilă, D., *Molitvenicul lui Dosoftei. Studiu*, în *Analele Academiei Române*, Tom XXXVI. *Memoriile Secțiunii Literare*, București, 1915, p. 1-114.
- Rahlfs, Alfred, *Die alttestamentlichen Lektionen der griechischen Kirche*, Berlin, Weidmannsche Buchhandlung, 1915.
- Rosetti, Alexandru, *De l'interprétation des graphies doubles dans les textes écrits*, în „Bulletin de la Société de Linguistique de Paris”, Tome 29, nr. 86, p. 24-28.
- Rosetti, Alexandru, Cazacu, Boris, Onu, Liviu, *Istoria limbii române literare*, vol. I, București, Editura Minerva, 1961.
- Russo, D., *Critica textelor și tehnica edițiilor*, Extras din Buletinul Comisiei istorice a României 1 (1912), București, Atelierele grafice Socec, 1912.
- Strungaru, Diomid, *Contribuții la interpretarea grafiei chirilice*, LR, X, 1961, nr. 5-6, XI, 1962, nr. 5, p. 582-595, X, 1963, nr. 5 p. 474-487, nr. 6, p. 606-610.
- Șuteu, Flora, *Între transliterație și interpretare în editarea textelor românești vechi și moderne*, în SCL, an XXIX, 1978, nr. 5, p. 611-613.
- Teodorescu, Mirela, *Probleme de interpretare a grafiei textelor moldovenești (secolul al XVII-lea)*, în SCL, XXI, 1970, nr. 2, p. 157-170.
- Thomson, Francis J., *The Slavonic translation of the Old Testament*, în *The Interpretation of the Bible. The International Symposium in Slovenia*, Edited by Jože Krašovec, Sheffield Academic Press, 1998, p. 605-920.
- Ungureanu, Mădălina, *Dosoftei, Parimiile preste an (Iași, 1683): despre sursele fragmentelor biblice*, în „Philologica Jassyensia”, an VII (2011), nr. 2 (14), p. 269-283.
- Ungureanu, Mădălina, *Între Vechiul Testament și parimiar: cartea lui Iov*, în „Philologica Jassyensia”, an VIII (2012), nr. 1 (15), p. 81-93.
- Ursu, N. A., *Din nou despre interpretarea grafiei chirilice românești*, LR, XV, 1976, nr. 5, p. 475-489.
- Ursu, N. A., *Noi informații privitoare la manuscrisul autograf și la textul revizuit al Vechiului Testament tradus de Nicolae Spătarul (Milescu)*, în *Contribuții la .....*, p. 354-449.
- Ursu, N. A., *Notă asupra ediției*, în *Dosoftei, Psaltirea în versuri*, Iași, 1974, p. XXIII-LX.

- Ursu, N. A., *Note și variante*, în Dosoftei, *Opere. I. Versuri*, Ediție critică de N. A. Ursu, Editura Minerva, București, 1978.
- Ursu, N. A., *Problema interpretării grafiei chirilice românești din jurul anului 1800*, în LR, IX, 1960, n3. 3, p. 33-46.
- Ursu, N. A., *Traducerea Istoriilor lui Herodot atribuită lui Nicolae Spătarul (Milescu) a fost remaniată de traducătorul cronografului numit „tip Danovici”*, în *Contribuții la istoria culturii românești în secolul al XVII-lea*, p. 223-265.
- Vasiliu, Emanuil, *Cu privire la [u] final în limba română*, în SCL, 1, anul XX, 1969, p. 99-102.
- Vîrtosu, Emil, *Paleografia româno-chirilică*, Editura Științifică, București, 1968.